

**Rekenkameronderzoek Duurzaamheidsbeleid
gemeente Nieuwegein**
Conclusies en aanbevelingen
versie 4.0

INHOUD

1. Introductie	3
2. Conclusies	5
2.1 Conclusies	5
2.2 Cultuur en participatie	5
2.3 Duurzaamheidsbeleid en monitoring	6
2.4 Klimaatneutraal -> energieneutraal	7
2.5 Klimaatadaptatie	7
2.6 Wonen	8
2.7 Afval & grondstoffen, mobiliteit, milieukwaliteit	8
2.8 Inrichting van de stad/omgevingsvisie	9
2.9 Gemeentelijke organisatie	9
3. Aanbevelingen	11

Colofon

Van	Rekenkamercommissie Nieuwegein	rekenkamercommissie@nieuwegein.nl	
Onderzoekers	SME Advies Postbus 43016 3540 AA Utrecht 030-6358911 KvK Utrecht 30203878	Hak van Nispen tot Pannerden Stefan van der Wal wal@sme.nl	nispen@sme.nl 030-6358911 030-6358903
Versie	Eindrapportage versie 4.0		
Datum	31 maart 2017		

1. INTRODUCTIE

De Rekenkamercommissie van de gemeente Nieuwegein heeft onderzoek gedaan naar het duurzaamheidsbeleid van de gemeente.

Motivatie

Het begrip duurzaamheid speelt in toenemende mate een rol op allerlei terreinen in de samenleving. Gemeenten zijn steeds meer bezig met het opzetten van projecten om het milieu te beschermen en te verbeteren en de gemeente te verduurzamen. Hiervoor worden in de begroting op diverse plekken middelen en budgetten beschikbaar gesteld. De meerjarenbegroting 2016 van de gemeente Nieuwegein omvat onder andere het programma duurzame ontwikkeling. Hierin worden projecten en doelen toegelicht, waarbij Nieuwegein met inwoners en ondernemers wil werken aan een goed milieu. Nieuwegein wil zo een bijdrage leveren als leefbare en een duurzame stad, mogelijk ook in samenwerking met andere regiogemeenten.

Hoofdvraag onderzoek

In hoeverre is de gemeente goed bezig met duurzaamheid?

Deelvragen onderzoek

- a. In hoeverre is er helder beleid wat de gemeente wil bereiken en hoe?
- b. Wat levert de uitvoering van het beleid op? In hoeverre zijn de projecten die daaronder vallen succesvol of niet succesvol?
- c. Welke lessen vallen er te trekken ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid, de uitvoering ervan, de manier waarop daarbij participatie wordt ingezet, bestaande kennis wordt gebruikt en de rol van de raad daarbij?
- d. Laat de gemeente nog relevante mogelijkheden liggen? Met andere woorden heeft de gemeente alle voor de hand liggende mogelijkheden benut in het nastreven van haar duurzaamheidsdoelstellingen?

Afbakening Onderzoek

Duurzaamheid wordt uitgelegd als een evenwichtige balans tussen people, planet en profit (mens, milieu en middelen). In dit onderzoek hebben wij het duurzaamheidsbeleid ingeperkt de onderwerpen met een ecologische basis (de milieuonderwerpen). Wel geldt dat bij al deze onderwerpen de balans tussen people, planet en profit aan de orde is. De volgende onderwerpen zijn geselecteerd (deze onderdelen zijn uitgewerkt in de nota van bevindingen):

1. Energie & klimaat	<ul style="list-style-type: none"> - Energiebesparing en hernieuwbare energie - CO₂ uitstoot - Stadsverwarming
2. Water & klimaatadaptatie	<ul style="list-style-type: none"> - Water(berging/ afvoer) - Waterkwaliteit - Hittestress
3. Wonen	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwbouw & bestaande bouw - Veiligheid - Gezondheid - Kwaliteit woonomgeving

---

	<ul style="list-style-type: none"> - Betaalbaarheid - Sociale betrokkenheid
4. Afval en grondstoffen	<ul style="list-style-type: none"> - Inzameling huishoudelijk afval - Hergebruik van grondstoffen - Circulaire economie
5. Duurzame mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrisch vervoer & laadpalen - Duurzame vervoersbewegingen
6. Duurzaam ondernemen	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijventerreinen - Bouw/renovatie bedrijfsgebouwen en kantoren - Stimuleren duurzaam ondernemen
7. Milieu- en leefkwaliteit van de stad	<ul style="list-style-type: none"> - Bodem - Luchtkwaliteit - Geluidshinder - Externe Veiligheid - Licht/donker - Groen
8. Inrichting van de stad en omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> - Klimaatbestendige inrichting - Wegennet/ mobiliteit voorzieningen, Parkeren, OV, verkeersveiligheid - Voorzieningen - Omgevingswet
9. Duurzame gemeentelijke organisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzaam inkopen - Organisatie van duurzaamheid in de gemeente - Voorbeeldfunctie gemeente - Samenwerking met externe partijen - Communicatie en educatie (ecologische basisvorming)

Tabel 1: De negen geselecteerde onderdelen voor het onderzoek naar het duurzaamheidsbeleid Nieuwegein.

Aanpak onderzoek

Voor het onderzoek is een 20-tal inhoudelijk betrokken ambtenaren van de gemeente Nieuwegein en de wethouder duurzaamheid geïnterviewd. Daarnaast zijn er interviews gehouden met medewerkers van enkele relevante bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties in Nieuwegein. Bij de door GroenLinks en D66 georganiseerde informatiebijeenkomst over klimaat (27 september 2016) en bij de informatiebijeenkomst over de routekaart klimaatneutraal (17 november 2016) en bij het werkboek Merwedecentrale Eneco (21 oktober 2016) waren verschillende raadsleden en de wethouder duurzaamheid aanwezig. De nota van bevindingen is voor wederhoor in maart met de inhoudelijk betrokken ambtenaren besproken. De nota van bevindingen en het eindrapport met conclusies en aanbevelingen is daarna voor bestuurlijke wederhoor aan het college voorgelegd. Een eventuele (schriftelijke) bestuurlijke reactie van het college wordt als bijlage bij het eindrapport en de nota van bevindingen gevoegd als de stukken aangeboden worden aan de raad.

Leeswijzer

In het huidige rapport zijn de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek naar het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Nieuwegein weergegeven. De uitgebreide onderzoeksresultaten en gebruikte bronnen zijn per thema terug te vinden in de nota van bevindingen.

Per conclusie is een toelichting gegeven in dit rapport. Deze toelichting is bewust kort gehouden. In de nota van bevindingen is dit per thema uitgebreider aangegeven.

2. CONCLUSIES

2.1 Conclusies

De hoofdvraag van het onderzoek was *"In hoeverre is de gemeente goed bezig met duurzaamheid?"*, met als deelvragen of het helder is wat de gemeente wil bereiken, wat het oplevert, welke lessen er te trekken vallen en welke relevante mogelijkheden blijven liggen (zie nota van bevindingen met volledige omschrijving van de aanpak van het onderzoek).

Hoofdconclusie: De hoofdconclusie uit het onderzoek is dat Nieuwegein redelijk bezig is met duurzaamheid. Daarbij wordt vooral gewerkt vanuit de eigen rol van de gemeente, met een beperkte inzet van tijd en geld.

- Door het ontbreken van een integraal duurzaamheidsbeleid of duurzaamheidsvisie, zijn capaciteit en middelen verspreid over alle domeinen. Duurzaamheid krijgt daardoor een ondergeschikte of hooguit nevensgeschikte prioriteit t.o.v. aan andere onderwerpen.
- De eigen gemeentelijke organisatie doet het redelijk goed en op alle domeinen wordt redelijk gescoord, met uitzondering van energie en het nieuwe thema klimaatadaptatie die slecht scoren. Het beleid dat in ontwikkeling is op energie en klimaat, vergt dusdanige investeringen dat het hoogst waarschijnlijk niet haalbaar is om de doelstelling 'klimaatneutraal 2040' te realiseren.
- Kansen worden niet gepakt door een heersende cultuur dat Nieuwegein in een beheerfase terecht is gekomen, waarbij alles op orde is. Er is ook geen duidelijke profilering van de stad en de betrokkenheid van de samenleving is gering.

2.2 Cultuur en participatie

Conclusie 1: Nieuwegein bevindt zich als stad in een beheerfase. De bouwopgave is grotendeels afgerond. En er zijn geen grote milieuproblemen te voorzien voor de korte termijn. Er heerst een afwachtende cultuur, waarin gedaan wordt wat moet. Er zijn voorbeelden van de duurzame ambitie (klimaatneutraal 2040, routekaart klimaatneutraal; kantoortransformatie; elektrische laadpalen), maar het is geen overall beeld dat Nieuwegein zich op duurzaamheid profileert.

Toelichting

De stad heeft een relatief jonge woningvoorraad, goede infrastructuur, een adequate inrichting, geen problemen met bodem, geen verouderde industrie, geen sterk verouderde riolering etc. Problemen met de luchtkwaliteit en geluid door de omliggende wegen vallen grotendeels buiten de invloedssfeer van de gemeente, waarover de gemeente overleg voert met betrokken partijen (provincie, Rijkswaterstaat, Rijk) om waar mogelijk de situatie te verbeteren.

Het ambtelijk apparaat is op bijna alle domeinen tevreden met de stand van zaken en het vigerend beleid. De stad wordt nu vooral gekenmerkt door de goede ligging en omliggende snelwegen, wat de stad aantrekkelijk maakt voor transport. Hierin vinden wij duurzaamheid niet terug. Het ontbreekt aan ambitie of een profiel van de gemeente om duurzaamheid echt onderscheidend vorm te geven.

Conclusie 2: De cultuur van de gemeente Nieuwegein vormt een belemmering om het duurzaamheidsbeleid gestalte te geven. Investing in de interne cultuur en in participatie is noodzakelijk om duurzaamheid hoger op de agenda te zetten.

Toelichting

Nieuwegein is ontwikkeld als nieuwe stad met enkele historische kernen. Veel bewoners werkten/werken buiten de stad en trokken/trekken voor winkelen en vermaak naar Utrecht. De omliggende wegen maken dat de stad zich goed leent als 'hub'. Er is vergeleken met andere gemeenten ook weinig participatie vanuit bewoners en bedrijven. Daar staat tegenover dat mensen lang in Nieuwegein blijven wonen en tevreden zijn.

Om duurzaamheid breed op gang te brengen kan de gemeente niet langer alles alleen doen. Veel meer moet de samenwerking met bewoners, bedrijven, kennisinstellingen, corporaties, maatschappelijke organisaties e.d. vorm krijgen. Nieuwegein komt qua betrokkenheid vanuit de samenleving vanuit een achterstand en het zal daarom een lange tijd en veel inspanning kosten om samenwerking en maatschappelijk initiatief echt op gang te brengen. De aanpak met de Toekomstvisie en Betere Buurten is een goed begin, maar laat ook zien dat er nog een lange weg te gaan is.

Binnen het ambtelijke apparaat heerst een gevoel dat de stad in de beheerfase is gekomen, zonder dat er grote problemen aan de orde zijn. Ambtenaren hebben het idee dat Nieuwegein "klaar" is. Nieuwegein scoort voldoende op alle onderdelen en dat wordt als passend ervaren. Zolang we voldaan wordt aan de gestelde richtlijnen wordt de lat niet hoger gelegd. Om het duurzaamheidsbeleid binnen de gemeente naar een hoger niveau te trekken is een andere cultuur nodig: een cultuur van voorlopers, vernieuwers en ambities, zodat we met zijn alleen durven werken voor die 8 of een 9.

2.3 Duurzaamheidsbeleid en monitoring

Conclusie 3: Het ontbreken van een overkoepelend duurzaamheidsbeleid of –visie en daarmee ook het ontbreken van monitoring en rapportage, leidt ertoe dat het overzicht ontbreekt en mede daardoor dat duurzaamheid geen hoofdprioriteit krijgt.

Toelichting

Door het ontbreken van een overkoepelend duurzaamheidsbeleid of –visie, komt duurzaamheid 'er nu bij'. Andere belangen (bijv. autobereikbaarheid, betaalbaarheid, aantrekken van bedrijven) krijgen vaak een hogere prioriteit, waardoor duurzaamheid als laatste op het wensenlijstje staat. Het enige overkoepelende onderdeel is het programma Duurzame Ontwikkeling in de meerjarenbegroting. Maar dit programma is in de programmabegroting 2017 (2017-2020) vervallen.

Wij begrijpen de aanpak van het college om in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 uitvoering te geven aan duurzaamheid in de domeinen en niet nu te focussen op een overkoepelend duurzaamheidsbeleid en monitoring. Met sectortaal beleid kunnen nu slagen op het vlak van duurzaamheid gemaakt worden (Bijvoorbeeld het grondstoffen inzamelplan 2017-2020; routekaart 2020; Betere Buurten, Woonvisie e.d.). Maar gezien het integrale karakter van duurzaamheid en het belang dat het hele ambtelijk apparaat weet waar Nieuwegein voor staat, is integraal overkoepelend beleid, monitoring en rapportage (en ook interne en externe communicatie) nodig.

2.4 Klimaatneutraal -> energieneutraal

Conclusie 4: De ambitie klimaatneutraal 2040 wordt aangeduid als staand beleid, maar is nog niet uitgewerkt. De focus wordt nu in de routekaart gelegd op energieneutraal. Het huidige beleid is onvoldoende om de doelstelling klimaatneutraal te realiseren.

Toelichting

Het beleid klimaatneutraal 2040 is een statement uit het collegeprogramma 2010-2014 dat in het coalitieakkoord 2014-2018 als staand beleid is overgenomen. Dit beleid vindt zijn doorwerking naar de verschillende sectoren (bijv. laadpalen, Energie-ambassadeurs; warmtemetingen; woonvisie; prestatieafspraken met corporaties e.d.) maar wordt nu pas verder uitgewerkt in de routekaart, die zich focust op energieneutraal. De routekaart wordt in 2017 aangeboden aan de raad. Voor het beleid gericht op klimaatneutraal 2040 -of eenvoudiger energieneutraal 2040- is geen apart budget vrijgemaakt, terwijl dit essentieel is om een dergelijke grote ambitie waar te maken. Nu blijft het bij losse projecten die niet voldoende zullen zijn om deze ambitie te halen. De noodzakelijke doelstellingen -zoals uitgewerkt in de concept routekaart- voor energiebesparing (4,5%/jaar) en opwekking (van 8,8% naar 14% in 3 jaar) zijn stevig en vergen aanzienlijke investeringen.

2.5 Klimaatadaptatie

Conclusie 5: Klimaatadaptatie staat nog in de kinderschoenen. De impact met noodweer op gezondheidsschade, sterfte en biodiversiteit zal op termijn groot zijn. Nieuwegein heeft nog geen grote hoosbuien gehad. Preventieve maatregelen zijn nodig.

Toelichting

Zoals de nationale strategie klimaatadaptatie laat zien, reiken de gevolgen van klimaatverandering verder dan op het eerste gezicht lijkt. Niet alleen de stijging van het waterpeil bij zeespiegel en rivieren is aan de orde. Ook schade aan gezondheid door hittestress, aan luchtwegen, hoofdpijnen en verhoogde sterfte en aantasting van biodiversiteit en de economie zullen mogelijk optreden. Bij grote hoosbuien en overstromingen kunnen transport, energievoorzieningen, ICT, ziekenhuizen, voedselvoorziening, e.d. belemmerd worden, met directe gevolgen voor economie en welzijn. Bij te veel water of juist droogte, zal landbouwschade optreden. Een breed palet van

preventieve maatregelen is nodig, zoals het op een andere manier wegen aanleggen; anders bouwen; voldoende rioolcapaciteit; groen in de stad (tuinen, groendaken, verticale tuinen) etc. In de visie op klimaatadaptatie komt dit waarschijnlijk aan de orde, deze wordt in 2017 aan de raad aangeboden. Ook dit onderwerp zal grote investeringen van overheid en samenleving vragen.

2.6 Wonen

Conclusie 6: Wonen scoort matig op het vlak van duurzaamheid. Op het aspect woonlasten scoort Nieuwegein beter dan landelijk gemiddeld, maar bij de aanpak voor duurzaamheid bij nieuwbouw, bestaande bouw en koopwoningen blijft Nieuwegein achter. Voor duurzaamheid van de huurwoningen van corporaties gelden prestatieafspraken.

Toelichting:

Voor nieuwbouw is er beleid geformuleerd (nota duurzaam bouwen uit 2007) om energiezuinig of energieneutraal te bouwen, maar nergens is terug te zien dat Nieuwegein dit beleid ook effectueert. In gesprekken komt naar voren dat duurzaamheid hooguit genoemd wordt, maar dat het voldoen aan het landelijk bouwbesluit voldoende wordt gevonden. Op die manier wordt het eigen beleid voor wonen en voor energie (klimaatneutraal 2040) niet gerealiseerd. Naar de corporaties toe geldt eenzelfde meegaande benadering, met begrip dat (oudere) woningen in andere steden als Utrecht voorgaan.

2.7 Afval & grondstoffen, mobiliteit, milieukwaliteit

Conclusie 7: Afval & grondstoffen, mobiliteit en milieukwaliteit scoren voldoende op duurzaamheid

Toelichting:

Op de thema's Afval & Grondstoffen, Mobiliteit en Milieukwaliteit (bodem, luchtkwaliteit, geluid, licht en externe veiligheid) scoort Nieuwegein voldoende op duurzaamheid. Op ieder van de aangegeven onderwerpen is er meer mogelijk en zijn er landelijk voorbeelden beschikbaar om het duurzamer te doen. Maar Nieuwegein voldoet aan het landelijk beleid en de eigen beleidsdoelstellingen op deze thema's. Voor afval en grondstoffen is eind 2016 het grondstoffeninzamelplan (GIP) vastgesteld. Het krachtig dat besloten is het oude GIP aan te passen omdat daarmee de doelstellingen van 121kg restafval/inwoner/jaar niet gehaald zou worden. Met het nieuwe GIP lukt dat waarschijnlijk wel.

2.8 Inrichting van de stad/omgevingsvisie

Conclusie 8: Het beleid voor de inrichting van de stad komt vanaf 1 juni 2019 grotendeels samen in de omgevingsvisie die voortvloeit uit de Omgevingswet. Als Nieuwegein haar duurzaamheidsbeleid serieus neemt, dan moeten de omgevingsvisie en het omgevingsplan ook een duurzaam karakter krijgen. Vanuit natuur, leefbaarheid en groen bezien is de inrichting van de stad effectief en het huidige beleid daartoe doelmatig.

Toelichting

In 2017 wordt de omgevingsvisie opgesteld als lokale uitwerking van de Omgevingswet. In de omgevingsvisie en het daarop aansluitende omgevingsplan komt alle beleid van de fysieke omgeving samen in één visie (Ruimtelijke Structuurvisie, Waterplan, Milieubeleidsplan, Verkeer- en vervoersplan en ruimtelijke aspecten wet Natuurbescherming). De omgevingsvisie wordt vervolgens uitgewerkt in het omgevingsplan, waarin de regels zijn vastgelegd. Deze verandering heeft vergaande gevolgen voor het gemeentelijk beleid inzake de fysieke omgeving.

De omgevingsvisie biedt een uitgelezen mogelijkheid om Nieuwegein als levendige, duurzame en klimaatbestendige stad verder te ontwikkelen, maar dan moet wel in de hele opzet van de omgevingsvisie duurzaamheid als uitgangspunt meegenomen worden.

Nieuwegein scoort vrij goed op de afstand tot het openbaar groen. De kwaliteit van het openbaar groen in Nieuwegein is laag, maar vergeleken met referentiegemeenten met een hoge stedelijkheidsklasse scoort Nieuwegein vrij gemiddeld.

De inrichting van de stad voldoet aan de huidige landelijke wet- en regelgeving en het huidige eigen beleid wordt gerealiseerd.

2.9 Gemeentelijke organisatie

Conclusie 9: De gemeente realiseert veel dingen als het gaat om de duurzame gemeentelijke organisatie, maar het kan beter, consistent en consequenter.

Toelichting

Een duurzaam gebouwd Stadhuis, duurzame kantine, FairTrade gemeente, Millenium-gemeente, elektrische vervoermiddelen, duurzaam inkoop en duurzaam aanbesteden zijn allemaal elementen waaruit blijkt dat duurzaamheid in de gemeentelijke organisatie zijn plek heeft gekregen. Alleen weinigen (zowel intern als extern) weten er van. De communicatie naar binnen en buiten ontbreekt en er is ook weinig samenhang tussen verschillende projecten. Mede daardoor krijgt duurzaamheid ook niet de prioriteit die het zou kunnen hebben. Bij het aantrekken van nieuwe bedrijven, bij bouwprojecten of bij aanbestedingen staat duurzaamheid op het lijstje, maar onderaan. Er wordt nauwelijks aandacht aan gegeven. In besprekingen verdwijnt duurzaamheid al snel van het lijstje, omdat het economisch belang prevaleert. Zo komt Nieuwegein niet verder dan de wettelijke verplichtingen.

Nieuwegein geeft op de eigen website bij "gemeente als MVO organisatie/bedrijf" aan dat de gemeente als organisatie een voorbeeldfunctie heeft voor andere organisaties en bedrijven in Nieuwegein en ook richting inwoners. Het gaat dan om besluitvorming; bedrijfsvoering, betrokken ondernemen; inkopen en aanbesteden; personeel en HRM. De invulling van de voorbeeldrol voor duurzaamheid en MVO op deze onderdelen is bescheiden.

3. AANBEVELINGEN

Aanbeveling 1: Investeer in samen

Investeer in de cultuur binnen Nieuwegein om te zorgen dat duurzaamheid zowel intern (binnen de gemeentelijke organisatie) als extern (de samenleving, bedrijven en organisaties in Nieuwegein) een gezamenlijke ambitie wordt. Het zal lang duren en veel tijd kosten om dit stadsbreed voor elkaar te krijgen, maar het is de enige manier om tot een duurzame samenleving en duurzame gemeente door te groeien. De Toekomstvisie 2025 en Betere Buurten laten zien dat het een lange weg is, maar ook dat het kan. In een dergelijke duurzame gemeente komen ook initiatieven vanuit de samenleving zelf en zullen bedrijven ook een actieve rol vervullen. Het aanjagen van dit proces loont.

Aanbeveling 2: Klimaatneutraal 2040 met lef en met de hele samenleving

Als Nieuwegein echt klimaatneutraal, of beter energieneutraal wil zijn in 2040 (hetgeen 10 jaar sneller is dan het landelijk beleid, maar in lijn met de afspraken binnen de provincie Utrecht), dan moet er heel veel gebeuren. Wil je per jaar 4,5% energie besparen en van 8,8% duurzame energie opwekking naar 14% gaan in 3 jaar tijd, dan moet je als Nieuwegein veel geld en tijd investeren en dan moet vooral iedereen meedoen. Het uitvoeren van de routekaart begint nu: Daarom bevelen wij aan:

- Stel de routekaart klimaatneutraal 2040 snel vast met budget en begin met de realisatie.
- Pak de voorbeeldrol (o.a. gemeentelijk vastgoed en uitgifte nieuwe bouwgrond).
- Durf grote keuzes te maken (ook al kost het geld).
- Zorg dat iedereen meedoet in een Multi-actor aanpak: corporaties, VVE's, individuele eigenaren, bedrijven, scholen, maatschappelijke organisaties, eigen gemeentelijke organisatie, partners etc.).
- Zet een jaarlijkse monitoring duurzaamheid op.
- Zorg voor een stimulerende, proactieve en aanwezige communicatie (zowel intern als extern).

Aanbeveling 3: Klimaatadaptatie, *this is the moment*

Klimaatadaptatie is een nieuw onderwerp, waarvan de impact op economie, samenleving, gezondheid en biodiversiteit geleidelijk duidelijk begint te worden. Het is veel meer dan een stijgende zeespiegel. De visie op klimaatadaptatie die in 2017 naar de raad komt zal duidelijkheid bieden. Er zal meer nodig zijn dan alleen 'meekoppelen' van maatregelen. Grote preventieve maatregelen (bijvoorbeeld het vergroten van tijdelijke waterberging) zullen op slimme manieren en op slimme momenten getroffen moeten worden. Preventieve keuzes kunnen een positief effect hebben op de (economische) ontwikkeling van de stad in de toekomst. Zeker als Nieuwegein zich ontwikkelt als stad met goede voorbeelden op dit gebied. De raad zal zich voor moeten bereiden op de vergaande impact van klimaatadaptatie door een daadkrachtig beleid neer te zetten.

Aanbeveling 4: Duurzaam perspectief van de stad geeft de stad een eigen profiel

Nieuwegein heeft nog geen eigen profiel naar buiten toe. De Toekomstvisie en citymarketing worstelen met dit vraagstuk. Eerder is niet voor de optie van 'stad van het Middelbaar beroepsonderwijs' gekozen. Door een echte keuze te maken, die tevens duurzaam is, kan Nieuwegein zich in een bepaalde richting ontwikkelen. Het vergt durf en investering om zo'n keuze te maken en daar echt voor te gaan. Net als andere steden met een eigen profiel leidt het tot een meervoudige opbrengst.

Aanbeveling 5: Durf als raad een duurzame visie te ontwikkelen en daarnaar te handelen

Nieuwegein heeft veel visies: toekomstvisie, omgevingsvisie (in wording), woonvisie, groenvisie, structuurvisie, visie op kantorenlocaties, winkelvisie, visie op stadspark. En toch ontbreekt het aan visie op duurzaamheid voor de lange termijn. Doordat er geen beleid is voor duurzaamheid en het bij alle domeinen meegenomen wordt, krijgt duurzaamheid alleen versnipperd aandacht, meestal niet met de hoogste prioriteit. In de programmabegroting 2017 is het programma Duurzame ontwikkeling vervallen Wij adviseren:

- Ontwikkel een duurzaamheidsvisie op hoofdlijnen gericht op 2040 of 2050.
- Stel binnen het ambtelijk apparaat een groep coördinerende ambtenaren (en dus vraagbaak voor collega's) in, die samen sturing geven aan het duurzaamheidsbeleid, waarbij de uitvoering toch belegd blijft in de domeinen.
- Voer een actieve communicatie (intern en extern) over duurzaamheid in Nieuwegein.
- Zet een heldere maar eenvoudige monitoringsystematiek op.
- Voer jaarlijks de monitoring uit, zodat inzichtelijk wordt hoe de projecten optellen en wat per onderwerp de bijdrage is aan de ambitie gericht op 2040 of 2050.
- Handel naar de eigen visie, ook al kost dat geld.